

Standpunt Platform Aarde Boer Consument op gebied van Handel en Duurzaamheid

Ingebracht naar aanleiding van de gelijknamige conferentie op 12 november 2007 in Den Haag georganiseerd door het Ministerie van Economische Zaken; zie www.handelenduurzaamheid.nl. Tevens aangeboden aan de Tweede Kamerleden binnen de Commissie voor Economische Zaken

Als tegenwicht tegen de dominante visie dat armoedebestrijding (uiteindelijk) vooral op een geliberaliseerde wereldmarkt moet plaatsvinden, biedt Platform Aarde Boer Consument een alternatief. Dit alternatief zou zowel een antwoord kunnen bieden op de toenemende voedselonzekeerheid, de snel toenemende milieuproblematiek en alarmerend dalende biodiversiteit, als het levensonderhoud van kleine boeren en gezinsbedrijven in Noord en Zuid kunnen verbeteren.

Visies op handel en duurzaamheid

Bij het ontwikkelen van toekomstig beleid zijn er twee visies mogelijk van waaruit wordt omgegaan met de huidige problematiek rond handel en duurzaamheid:

1. Het uitgangspunt dat internationale handel één van de belangrijkste voorwaarden is voor ontwikkeling. Deze ontwikkeling zal vooral moeten plaatsvinden via export op een geliberaliseerde wereldmarkt. Er wordt binnen deze handel zoveel mogelijk rekening gehouden met arbeidsnormen, duurzaamheid en mensenrechten. Ook moet er worden gewerkt aan een level playing field. Ontwikkelingslanden krijgen hierbij de mogelijkheid hun markten tijdelijk te beschermen. Er is bij dit uitgangspunt vooral flankerend beleid nodig om ervoor te zorgen dat NTC's kansen bieden voor ontwikkelingslanden.

Deze visie wordt onder andere door het huidige kabinet en de meeste politieke partijen onderschreven.

2. Niet het vrijmaken van handel is uitgangspunt, maar juist de Non Trade Concerns, waar deze conferentie aan tegemoet wil komen. Zulke Non Trade concerns zijn bijvoorbeeld de voorziening van basisbehoeften (voedselzekerheid en -veiligheid), arbeidsnormen, en bescherming van natuur, milieu en dierenwelzijn.

Als men dit streven centraal stelt zijn meer geregionaliseerde markten zowel in Noord en Zuid het meest duurzaam, met het oog op klimaatverandering, oprakende energiebronnen, sluitende kringlopen van mineralen, en ter voorkoming van conflicten om natuurlijke hulpbronnen zoals vruchtbare grond en water.

Ook de bestaanszekerheid van kleine boeren is een belangrijk Non Trade Concern. Dan blijkt dat tot nu toe de meeste kleine boeren in ontwikkelingslanden meer last hebben van verstoring van hun markt door vrijhandel, dan men kansen heeft op een geliberaliseerde wereldmarkt. Zo zijn landen als de Filippijnen, Indonesië en Kenia zijn onder invloed van de WTO van netto voedselexporteur, netto voedselimporteur geworden. Zowel boeren in ontwikkelingslanden als in het Noorden zijn gebaat bij meer marktregulering die kostendekkende prijzen mogelijk maakt, op vooral hun lokale, nationale of regionale markt (maximaal de EU).

Deze meer geregleerde markt moet wel gepaard gaan met eerlijke prijzen voor die tropische verwerkte producten (koffie, thee, rubber, cacao) uit ontwikkelingslanden, die niet in Europa geteeld kunnen worden.

Deze tweede visie wordt onderschreven door Platform Aarde Boer Consument, maatschappelijke organisaties die samenkomen in het European Platform for Food Sovereignty (www.epfs.eu) en internationale boerenorganisaties als Via Campesina (www.viacampesina.org).

Toelichting bij Tweede visie

De tweede visie gaat er vanuit dat de Nederlandse en Europese burger al op te grote voet leeft; haar mondiale voetafdruk is te groot. Dit komt o.a. door de grootschalige import van soja, palmolie en hardhout. Bij deze producten wint de koopkracht van de westerse burger het op een geliberaliseerde wereldmarkt, van de voorziening van basisbehoeften in ontwikkelingslanden en van de belangen van natuur en milieu. Indien nieuw beleid op het gebied van NTC's geen rekening houdt met deze – op termijn - onhoudbare situatie, is dit beleid nooit duurzaam te noemen.

Bovendien is de huidige export van landbouwproducten vanuit ontwikkelingslanden naar Nederland en Europa, vooral in handen van multinationals in productie, handel en toevoer, en grootgrondbezitters in de ontwikkelingslanden zelf. Productie voor de export door grootgrondbezitters gaat in veel landen zelfs ten koste van de eigen voedselproductie en natuur en milieu, omdat zij beslag leggen op schaarse natuurlijke hulpbronnen. Dit is vooral het geval als de landrechten voor kleine boeren niet goed geregeld zijn, zoals in Latijns Amerika en Indonesië. Er zijn vele gevallen bekend dat kleine boeren en inheemse volkeren met geweld van hun grond worden verjaagd, waarbij ook doden zijn gevallen.

Maar ook de export van bloemen en groente uit Afrika, gaat soms ten koste van eigen voedselproductie en schaarse natuurlijke hulpbronnen. Er worden daarbij vaak eisen opgelegd waaraan de kleine producenten niet kunnen voldoen.

De meeste kleine boeren, zeker de allerarmsten, zijn niet in staat te produceren voor de wereldmarkt. Zij zijn over het algemeen vooral geholpen met de blijvende bescherming van hun eigen lokale markten tegen de export (soms via dumping) vanuit Europa, maar ook Azië. Dus moeten de huidige EPA-voorstellen waarin de EU vrije toegang eist voor 80% van de goederen tot ACP-landen, drastisch worden aangepast. De huidige voorstellen zouden namelijk de werkgelegenheid en voedselzekerheid in ontwikkelingslanden ernstig bedreigen. Dit zijn NTC's die te weinig worden meegenomen in de huidige discussie. Ook de dalende overheidsinkomsten door verlaging van importheffingen moeten in deze discussie worden betrokken.

Als boeren in ontwikkelingslanden via marktbescherming een voldoende hoge prijs op hun lokale en nationale markt kunnen behalen, zijn zij in staat te investeren in een duurzame productie, om zo een verbetering van de voorziening van hun basisbehoeften te bewerkstelligen. Dit moet gepaard gaan met intern overheidsbeleid, dat deze duurzame landbouw financieel ondersteunt. Juist dit

interne overheidsbeleid is de laatste decennia achterwege gelaten, concludeert ook het World Development Report van de Wereldbank.

Er zijn natuurlijk kleine producenten van tropische producten als koffie, thee, rubber, cacao en suikerriet (in ACP-landen en MOL's) die wel van deze export profiteren. Dan is het zaak dat deze boeren een kostendekkende prijs kunnen ontvangen voor een duurzaam product, en dat verwerking zoveel mogelijk in ontwikkelingslanden plaats vindt. Dit kan via het afschaffen van tariefsescalatie, mededingswetgeving ten opzichte van de grote verwerkende bedrijven, en marktregulering om aanbod en vraag op elkaar af te stemmen. Quota voor rietsuiker en de grondstoffenovereenkomsten waren bijvoorbeeld arrangementen die boeren hierbij hielpen en zouden kunnen helpen in de toekomst. Dit geldt ook voor een fairtrade-concept met extra aandacht voor arbeids- en milieu-eisen.

Mogelijke alternatieven binnen het internationaal beleid op gebied van handel en duurzaamheid

- **Internationale VN-verdragen** op het gebied van mensenrechten en milieu dienen prioriteit te krijgen boven vrijhandelsverdragen. Daarom zou Nederland er binnen de EU en de VN op moeten aandringen dat er sanctiemogelijkheden worden gekoppeld aan deze verdragen.

- Het stellen **van handhaafbare duurzaamheidsnormen** aan productieprocessen. Producten die hier niet aan voldoen worden niet meer toegelaten tot de EU.

- Het **verhogen van importheffingen** op voedsel, veevoer, hout en biomassa-producten die ook in de EU kunnen worden geproduceerd. Dit geldt met name voor producten die aanwijsbare en bewezen nadelige effecten hebben op de voorziening van basisbehoeften en natuur en milieu in ontwikkelingslanden. Te denken valt dan aan producten als soja, palmolie, (hard)hout en suikerriet (afkomstig van plantages uit Latijns-Amerika).

Toelichting bij deze maatregel

Hoewel er binnen ondertussen gesproken wordt over zogenaamde 'duurzame' import binnen *Roundtables*, zijn de eisen die aan deze import worden gesteld geheel vrijwillig. Daarbij verhogen deze grootschalige importen de toch al veel te grote mondiale voetafdruk van Nederlandse en Europese burgers, en dragen ook onnodig bij aan het broeikas-effect door het vele transport. Ook houden deze vrijwillige criteria geen rekening met verdringingseffecten; zodat onduurzame productieprocessen voortgaan (voor andere markten zoals China), en iedere extra kg naar de EU het probleem toch verergert. Er is een proces gaande van wegeaanleg om houtkap mogelijk te maken, waardoor vervolgens kleine boeren en jagers toegang krijgen tot natuurgebieden, vervolgens komen er veebedrijven en grootgrondbezitters die plantages aanleggen, en de kleine boeren weer verdrijven. De huidige vrijwillige criteria houden geen rekening met deze indirecte effecten.

Door Europese importheffingen op deze producten, kan de productie weer kostendekkend en onder hoge milieueisen door Europese boeren worden verricht. Op deze manier worden alle kosten geïnternaliseerd in de prijs die direct door de consument wordt betaald. De prijs voor luxe consumptieproducten als vlees zal hierdoor hoger zijn. Maar in ruil hiervoor krijgen ontwikkelingslanden meer ruimte voor de productie van hun eigen basisbehoeften. En daarnaast verkleinen we zo de druk op de meest waardevolle gebieden op gebied van biodiversiteit in het Zuiden.

Concluderend dient de (internationale) overheid haar rol als marktmeester en handhaver van bindende sociale en milieunormen terug te nemen, die ze de afgelopen jaren heeft overgelaten aan het bedrijfsleven en de WTO.

De huidige WTO-voorstellen, waar NTC's geen deel van uitmaken en die een meer regionale en duurzame economie in Noord en Zuid onmogelijk maken, wijzen wij dan ook af. Handel wordt hierbinnen namelijk nog steeds gezien als een doel op zich en een afdwingbaar recht, en niet als een middel tot duurzame ontwikkeling, waarvoor het oorspronkelijk bedoeld was.

Hopelijk zien Nederland en de EU op tijd in dat er historische vergissingen zijn gemaakt. De WTO biedt dan mogelijkheden voor het verhogen van importtarieven.

16 november 2007

Contact: Guus Geurts, guusgeurts@yahoo.com, 020 - 6387578